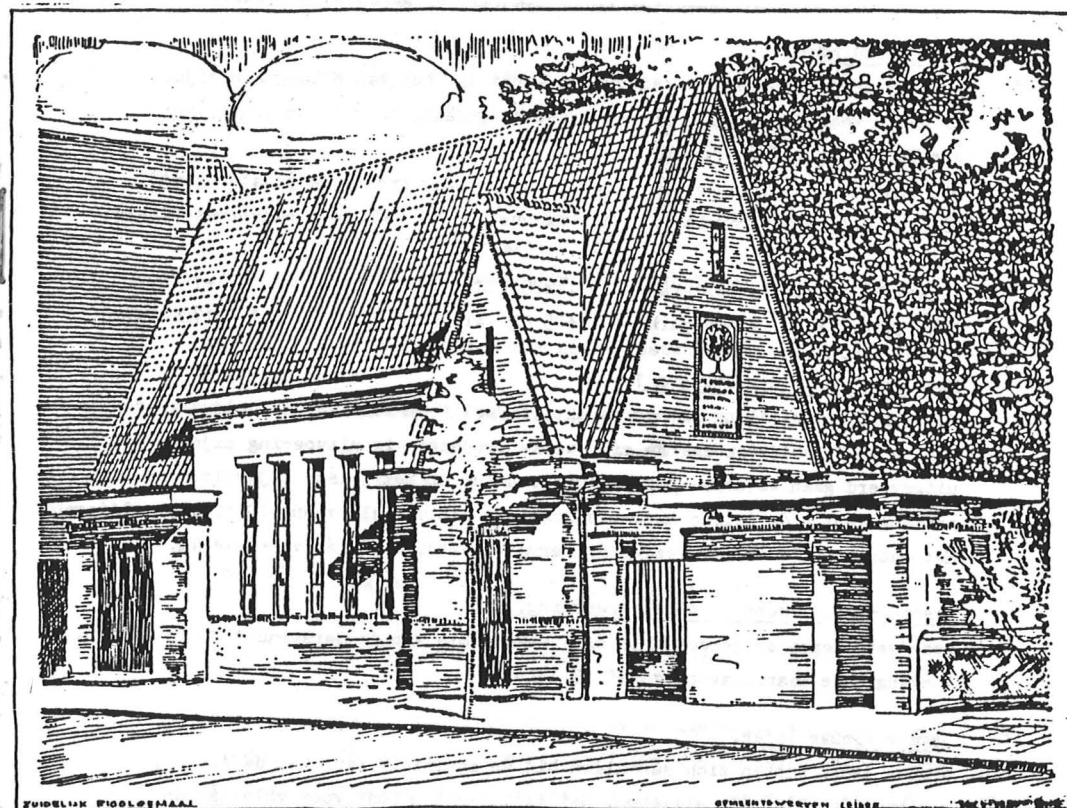

Afz. Redactie Renus
Geregracht 50
2311 PB Leiden

Drukwerk

'RENU'S'
MEDEDELINGEN BLAD VAN
A.W.N. AFD. RIJNSTREEK

PORT BETAALD
LEIDEN

Renus is e n uitgave van de afdeling Rijnstreek van de Archeologische
Werkgemeenschap voor Nederland (A.W.N.).

Renus verschijnt ten minste drie maal per jaar. Oplage 200 stuks.

Redactie: E. van der Most.

Redactie adres: Geregracht 50, 2311 PB Leiden (werkruimte A.W.N.)

=====

Gegevens uit Renus mogen worden overgenomen, mits bron vermelding
plaats vindt en een copy van het artikel waarin gegevens uit Renus
werden gebruikt aan de redactie wordt gestuurd.

=====

Vondstmeldingen

Als u iets gevonden heeft, waarvan u denkt dat het van belang kan zijn,
of als u weet dat anderen vondsten hebben gedaan, belt u dan a.u.b. met
  n van de volgende mensen.

Ook houden wij ons aanbevolen voor plaatsen waar grondwerk plaats (gaat)
vinden. Geef schatgravers niet het excuus dat er toch geen onderzoek plaats
vindt !

Dick van der Kooij, Welterdreef 93, 2253 LJ Voorschoten, tel. 071-764072.
Suus Sprey, Burg. Visserpark 14, 2405 GR Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-94986.

Meehelpen op de opgravingen ?

Mocht u belangstelling hebben om actief deel te nemen aan het veldwerk, dan
kunt u in de veldwerk agenda zien welke projecten in uitvoering zijn, of
uitgevoerd gaan worden. Voor de juiste datum en het juiste tijdstip van
aanvang kunt u de telefoonnummers draaien, die vermeld zijn bij "Vondstmeldingen".
Met nadruk wordt erop gewezen, dat ervaring absoluut g  en vereiste is.

Restaureren, tekenen, vondstverwerking.

Deze werkzaamheden gebeuren in onze werkruimte aan de Geregracht 50 te Leiden,
aanvang elke maandagavond vanaf 20.00 uur.

Opgave nieuwe leden.

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden bij de administrateur van de A.W.N.,
postbus 100, 2180 AC Hillegom. Het lidmaatschap kost voor volwassenen
f 50,- per jaar. Nieuwe leden worden persoonlijk uitgenodigd voor een eerste
kennismaking met de afdeling.

Op de omslag.

Geregracht 50 te Leiden.

Uitnodiging voor het bijwonen van de afdelingsledenvergadering.

De vergadering wordt gehouden op 16 mei 1989, in de werkruimte van de
afdeling, Geregracht 50 te Leiden. De aanvang is om 20.00 uur precies.

agenda: 1. opening om 20.00 uur.

2. ingekomen brieven en mededelingen,
3. notulen van de vergadering van 17-05-1988 (in deze Renus),
4. jaarverslag van de secretaris over 1988 (in deze Renus),
5. verslag van de kascontr le-commissie,
6. benoeming nieuwe kascontr le-commissie,
7. financieel verslag over 1988 en begroting voor 1989
(verslag, balans en begroting op de vergadering aanwezig),
8. herziening huishoudelijk reglement (zie stukje in deze Renus),
9. bestuursmutaties:
 - aftredend na 8 jaar en niet herkiesbaar: C. van Driel-Murray
A. Peddemors
 - aftredend na 4 jaar en niet herkiesbaar: J. v.d. Meulen
 - tussentijds aftredend: E. v.d. Most
 - aftredend na 4 jaar en herkiesbaar: S. Sprey
D. v.d. Kooij
 - voorgedragen als nieuw bestuurslid: P.W. v.d. Broeke

Het bestuur gaat er in dat geval als volgt uitzien:

D. v.d. Kooij (voorzitter)
G. Louwes (penningmeester)

S. Sprey (lid)
P.W. v.d. Broeke (adviserend lid)

10. Rondvraag,

11. Sluiting en aansluitend een hapje en drankje.

Tot 7 dagen vóór 16-05-1989 kunnen leden agendapunten aan de agenda toe-
voegen op schriftelijk verzoek van tenminste 10 leden en/of kunnen leden
tegenkandidaten stellen voor het bestuur, eveneens schriftelijk ondersteund
door tenminste 10 leden en een schriftelijke verklaring van de kandidaat(kan-
didaten) dat zij zitting willen nemen in het bestuur. Dit alles te zenden
aan de secretaris.

=====

Notulen van de algemene ledenvergadering van de AWN.-afdeling Rijnstreek, dd. 17-05-1988.

Opening. Wegens verhindering van de voorzitter wordt de vergadering door de vice-voorzitter geopend. De vice-voorzitter heet een ieder van harte welkom in de nieuwe werkruimte.

Mededelingen. De vertegenwoordiger van het hoofdbestuur, dHr. Hardenberg heeft bericht gestuurd van verhindering.

Notulen. De notulen van de vergadering van 12-05-1987 worden doorgenomen en zonder op-, of aanmerkingen goedgekeurd.

Jaarverslag van de secretaris over 1987. Het jaarverslag (afgedrukt in Renus 1988-2) wordt doorgenomen. De secretaris deelt mee, dat het ledental genoemd op pagina 5 géén 149 maar 151 moet bedragen. Het verslag wordt daarna goedgekeurd.

Verslag van de kascommissie. Dhr. Rossier en dHr. v.d. Berg hebben de kas gecontroleerd en géén onregelmatigheden geconstateerd.

De penningmeester wordt gedechargeerd.

Benoeming nieuwe kascommissie. De nieuwe kascommissie zal bestaan uit de Heren v.d. Berg en Wassink.

Financieel verslag 1987 en begroting 1988. De penningmeester licht de diverse posten toe. De post "diversen" in het verslag over 1987 bestaat o.a. uit verkoop van boeken. Het nadelig saldo is ontstaan doordat subsidies voor graafwerk -uit gevoerd in 1987- pas in 1988 worden uitgekeerd.

Bij de post "donaties" in de begroting voor 1988 wordt opgemerkt dat een deel van de toegekende f 10.000,- eventueel weer terug betaald moet worden. De post omvat ook (niet in geld uitgedrukt) giften in natura, zoals magazijnstellingen. Dhr. Wassink merkt op dat de inkomsten post "plusrekening en giro" niet op deze wijze in een begroting kan worden opgenomen. De post wordt weggestreept tegen de post "onvoorzien", het totaal bedrag wordt nu f 29082,55.

Dhr. Wassink merkt tevens op, dat investeringen in het gebouw moeten worden opgeteld bij de balans voor 1988, evenals investeringen in opgravingsmateriaal. Hij biedt aan de penningmeester eventueel behulpzaam te willen zijn bij het opstellen van deze balans.

Dhr. Huisman stelt een vraag m.b.t. door Rijnstreek verschuldigde belastingen voor de nieuwe werkruimte. Dhr. v.d. Berg zegt toe te zullen informeren naar onroerendgoed belasting.

Het financieel verslag over 1987 en de begroting voor 1988 worden goedgekeurd. Huishoudelijk reglement afdeling Rijnstreek. Het bezit van een eigen werkruimte heeft het noodzakelijk gemaakt het HHR te herzien. Het wordt betreurd dat het concept niet aan alle leden is toegestuurd. De hoge kostprijs van Renus en de

grote tijdsduur die gepaard ging met het opstellen en uitwerken van dit HHR waren hiervan de oorzaak. Het nieuwe HHR wordt puntgewijs doorgenomen en er wordt afgesproken de leden een extra twee weken de tijd te gunnen het stuk door te nemen en eventuele opmerkingen aan de secretaris te sturen.

Zonder verdere reacties zal het stuk dan ter goedkeuring aan het hoofdbestuur worden voorgelegd. Een ieder gaat accoord met deze procedure.

Nieuwe werkruimte. De vice-voorzitter memoreert de oude situatie in de Gorlaeus Laboratoria. Dhr. v.d. Meulen licht de geschiedenis toe hoe het pand Geregracht 50 als nieuwe werkruimte onder de aandacht van de afdeling kwam en hoe de beslissing om het pand te huren tot stand gekomen is.

Er wordt herinnerd aan de verhuizing, waarbij de Stichting Teylingen een belangrijke rol speelde door haar inzet van een verhuishwagen en hulp van leden van de Stichting.

De voortgang van de verbouwing en de toekomstplannen worden besproken, evenals de voortgang van de financiële kant van de hele operatie.

Rondvraag. Een vraag m.b.t. de pasjes regeling voor het onderzoek Klein-Poelgeest 1988 wordt door de secretaris behandeld. De pasjes zijn bedoeld als maatregel tegen eventueel te verwachten schatgravers.

Er wordt geïnformeerd naar de datum van aanvang van het onderzoek door het R.M.O. te Alphen aan den Rijn, aan De Schans. Dit onderzoek zal beginnen rond het midden van de maand september 1988.

Sluiting. De vice-voorzitter sluit de vergadering en nodigt de aanwezigen uit tot het gebruik van een hapje en drankje en bezichtiging van het gebouw.

----- Renus ----- Renus ----- Renus ----- Renus ----- Renus ----- Renus -----

Met het vertrekken van de huidige secretaris vertrekt eveneens de éénmans-redactie van Renus. Dankzij de inzet van onze vorige secretaris dHr. Dorsman groeide het convocaat uit tot een mededelingenblad. Deze taak werd door mij overgenomen. Door de explosieve groei van allerhande administratie en de vele veldactiviteiten werd het al snel duidelijk, dat Renus niet langer in zijn geheel door de secretaris gemaakt kan worden. Dhr. v.d. Meulen heeft voor de toekomst aangeboden de tekst met de P.C. te verwerken. Mijn trouwe portabel "Silver-Read" -waar Renus twee jaar lang op getypt werd zal dan niet langer de oorzaak zijn van op en neer springende versleten lettertjes. De nieuwe secretaris zal dus ontheven zijn van de taak om Renus te maken. Er is dan wél een redactie nodig die dit werk gaat uitvoeren. Ik wens deze nieuwe redactie veel succes toe en ik hoop dat het blad daarmee op een (nog ?) hoger peil zal kunnen komen.

E. v.d. Most

----- Renus ----- Renus ----- Renus ----- Renus ----- Renus ----- Renus -----

De huisvesting van de werkruimte.

Eén dag vóór kerstmis 1987 bezichtigde een paar bestuursleden, tesamen met een aantal ter zaken kundige leden, het door de Gemeente Leiden aangeboden pand aan de Geregracht 50, om het te beoordelen op zijn mogelijkheden als huisvesting van de afdelingswerkruimte. Het oordeel viel positief uit, met dien verstande, dat zonder meer duidelijk was, dat er de nodige verbouwingen en aanpassingen uitgevoerd zouden moeten worden.

Geregracht 50 is in 1935 gebouwd als rioolgemaal in combinatie met een transformatorstation. Het is een bakstenen gebouw met een hoog, spits zadeldak gedekt met pannen. Alle vensters hebben stalen ramen, deur en deurkozijnen zijn van hout. Inwendig bevat het een ingangsportaal, vanwaar men via een stalen trap afdaald in de 2 meter lager gelegen machinekamer. De vloer hier is van staalplaat. Onder het plafond hangt een loopkat. Een tweede stalen trap voert naar de 4 meter diepe pompkelder. Over het gehele gebouw loopt een zolder. (uitreksel uit rapport van de Stichting Industrieel Erfgoed Leiden)

Een hectische periode volgde. Van allerlei instanties werden gegevens en adviezen gevraagd om te beoordelen of het "zelfstandig gaan wonen" van de afdeling gezien exploitatie-, verbouwings- en inrichtingskosten haalbaar zou zijn. Op 13-01-1988 nam het bestuur het besluit een stap in een duistere toekomst te zetten en een huurovereenkomst met de gemeente aan te gaan. De verhuizing uit de zo vertrouwde ruimte in het Gorlaeus laboratorium was tien dagen later een feit.

De toestand op dat moment was vrij somber. Werkavonden waren niet meer mogelijk; inwendig was het gebouw verwaarloosd. Ramen waren kapot en dichtgespijkerd, electriciteit en verwarming ontbraken. De helft van de vloer van de machinekamer stond vol met hoge stapels bodemarchief dozen, de andere helft met de schamele bezittingen van de afdeling. De vereniging was onderdak, maar meer ook niet. Plannen, hoe het gebouw leefbaar te maken, waren nog vaag en in iedere vorm afhankelijk van fondsen waarvoor de werving nog moest beginnen. De verwachting was, dat de afdeling met een groot deel van haar activiteiten voor langere tijd de ijskast inging.

Doch, nog op de dag van de verhuizing overviel een lid ons met -eerst nog ongeloofwaardig lijkende- mededelingen, die alles in een ware stroomversnelling brachten. Besprekingen volgden, met als resultaat, dat de Stichting Utopa (i.o.) bereid bleek ons op zéér korte termijn fondsen ter beschikking te stellen.

In het vooruitzicht, dat het weldra mogelijk zou zijn actie te ondernemen, werd een bouwcommissie samengesteld uit de leden van den Berg, van Dijk, den Hollander, Lebbing, van Vliet en de bestuursleden van der Kooij, van der Meulen en van der Most, die eind januari 1988 voor het eerst samenkwam. Besloten werd alle scenario's van geleidelijke -en dus langdurige- werkzaamheden overboord te zetten en te kiezen voor een snelle veelomvattende aanpak; te meer daar voor verdere fondswerving nu een solide basis gelegd zou worden. Medio februari was het zover, dat begonnen werd met de uitvoering van een stoutmoedig deel van de verbouwing, waardoor de beschikbare ruimte aanzienlijk vergroot zou worden; het leggen van een tussenvloer in de machinekamer. Hierna volgden de ontwikkelingen elkaar snel op; tientallen meters electriciteitsbuis werden gelegd, vensters afgebikt en ruiten gezet, plafond en loopkat afgestoken en geverfd, keukenblok en spoelbakken (met slibvang-installatie!) geïnstalleerd, tegels gezet en allerlei verfwerk verricht. Technische problemen doemden op en werden weer opgelost, zoals b.v. het leggen van een isolatievloer op de stalen platenvloer van de machinekamer. Een hoofdstuk apart was de aansluiting op het electriciteitsnet; eerst begin maart kwam dit tot stand. Een buurman, de Heer van der Velden verdient onze grote dank wegens het regelmatig mogen "lenen" van zijn electriciteitsaansluiting.

Kortom; eind mei was er een geweldige krachttoer geleverd; de eerste fase van de verbouwing was zover gereed, dat het gebouw "bewoonbaar" was. Sterker nog; onze situatie was beter dan voordien in het Gorlaeus. Zonder voorbij te gaan of af te doen aan de inspanningen van degenen, die hebben bijgedragen aan dit resultaat -een ieder naar eigen mogelijkheden- kunnen drie namen hier toch niet onvermeld blijven: B. van den Berg, L. den Hollander en S. van der Meulen hebben méér dan hun deel gedaan.

Zodra het besluit tot verhuizen genomen was, is er een financiële actie onder de leden gestart. Wat later in het jaar zijn verzoeken tot subsidieverlening ingediend bij alle gemeenten in ons werkgebied. Beiden zijn niet zonder resultaat gebleven. Langs deze weg werd ook een compleet uitgeruste tekentafel verkregen. De gemeente Leiden liet dak en dakgoten repareren; alle goten zijn voorzien van nieuw zink. Vanuit het bedrijfsleven werden al enige donaties in geld of natura ontvangen. Te noemen zijn Akzo Coatings, Bloemendaal Garden Centre, Gebr. de Hollander, Isover en Niersman BV. Van Topa BV. zijn o.m. palletstellingen verkregen, die in de kelder geïnstalleerd een perfect magazijn voor ons vondstendepôt vormen. Door leden werden uit verschillende bronnen verder nog zaken verworven, die op sommige begrotingsposten tot aanzienlijke besparingen geleid hebben.

ook inventiviteit en een scherp inkoopbeleid hebben ertoe bijgedragen, dat met het beschikbare geld veel bereikt is. De fondswerving wordt voortgezet, omdat verdere afwerking en inrichting en het buitenonderhoud dit noodzakelijk maken.

D. v.d. Kooij.

Huishoudelijk reglement.

Tijdens de afdelingsledenvergadering op 17-05-1988 is het vernieuwde reglement behandeld. Dit reglement is ter goedkeuring aan het hoofdbestuur gezonden.

Het hoofdbestuur stelt nu de volgende wijzigingen voor:

- ad. 1.3.2., 1.3.3. en 1.3.4. (met betrekking tot de rechten van donateurs), schrappen van deze artikels. De redenering is, dat donateurs die rechten willen hebben, zich beter op kunnen geven als gewoon lid.
- ad. 2.2.3., 3.1.4. en 3.2.1. Het aantal leden wordt vastgesteld op 10 (was 10 of 10 %). De toevoeging 10 % kan gemakkelijk tot verschillende interpretatie leiden.
- Voorstel tot toevoegen van 2.2.7 en 2.2.8.
 - 2.2.7. Een afdelingsbestuurslid kan te allen tijde zijn functie neerleggen.
 - 2.2.8. Een afdelingsbestuurslid kan op verzoek van het afdelingsbestuur of de afdelingsledenvergadering door het hoofdbestuur uit zijn functie ontheven worden. Betrokkene kan in beroep gaan bij de eerstvolgende algemene ledenvergadering door middel van een met redenen omklede, aan het adres van de algemeen secretaris gerichte, aangetekende brief.
Hangende de uitspraak van de ledenvergadering is het bestuurslid uit zijn functie geschorst.
- Voorstel tot toevoegen van een artikel aan de slotbepalingen.
 - 5.2. Overall, waar in deze de mannelijke vorm wordt gebruikt, moet ook de vrouwelijke vorm geacht worden bedoeld te zijn.
(het oude artikel 5.2 en 5.3. worden hernummerd in 5.3. en 5.4. resp.)

Een exemplaar van het volledige huishoudelijk reglement wordt de aanwezigen op de afdelingsledenvergadering ter beschikking gesteld. Vanwege de omvang van het reglement en de hoge druk- en verzendkosten is het reglement niet opgenomen in dit nummer van Renus. Op verzoek zijn exemplaren van het reglement vóór de afdelingsledenvergadering bij de secretaris verkrijgbaar. (adres Gaasterland 6, 3524 CA Utrecht, tel. 030-894247).

Jaarverslag van de secretaris over 1988.

Het jaar zal de geschiedenis van de afdeling ingaan als één van de drukste jaren. De ontwikkelingen rond de nieuwe werkruimte, de verhuizing uit de oude werkruimte, de aan te vragen subsidies, het veldwerk, de vondstverwerking en niet te vergeten de publikatie van onderzoeken hebben een niet te onderschatten hoeveelheid energie geveerd van een té klein aantal actieve leden. We zijn het jaar begonnen met 151 leden. Eind december 1988 bedroeg het aantal leden 162, waarvan 7 huisgenootlid.

Bestuur. Het bestuur bestond in 1988 uit:

voorzitter: dHr. D. v.d. Kooij,
vice-voorzitter: Mevr. C. v. Driel-Murray,
penningmeester: Mevr. G. Louwes,
secretaris: dHr. E. v.d. Most,
Leden: Mevr. S. Sprey,
dHr. J. v.d. Meulen,
dHr. A. Peddemors.

Dit bestuur vergaderde 7 keer. De belangrijkste onderwerpen van gesprek waren: de huisvesting, het nieuwe huishoudelijk reglement, de opgravingsprojecten, de aan te vragen subsidies, de lezingen en Renus.

Commissies. Namens de afdeling was dHr. v.d. Kooij aanwezig bij de vergaderingen van de Archeologische Begeleidingscommissie van de gemeente Leiden. Dit heeft evenwel ook in 1988 niet geleid tot een directe betrokkenheid van de afdeling bij een onderzoek binnen de gemeente Leiden.

Overige vergaderingen. Dhr. v.d. Kooij nam als afgevaardigde deel aan de regio-vergadering van de AWN. in Rotterdam. Dhr. v.d. Most was als afgevaardigde aanwezig op de vergadering van afgevaardigden te Utrecht. In beide vergaderingen stonden Westerheem en de rol van de AWN. op gemeentelijk en provinciaal niveau op de agenda.

Met tal van gemeenten werd rond de tafel gezeten om te overleggen over nieuwe en lopende projecten.

Lezingen. In chronologische volgorde werden de volgende lezingen gehouden: 26-01-1988, Prof. Dr. L.P. Louwe Kooijmans; De Bronstijd van de kuststreek. 22-02-1988, H. Brinkerink; Sardinië. 25-04-1988, L. Smits, het grafveld van Valkenburg (ZH.) (lezing verviel) 11-10-1988, A. Wassink, Een in Valkenburg gevonden cultusbeker (kantharos). 01-11-1988, video-avond over Zwammerdam en Klein-Poelgeest. 22-11-1988, E. Roefstra, Klein-Poelgeest 1988.

De lezingen werden door gemiddeld 23 mensen bezocht. Een groot succes was de video-avond, waar we 33 mensen mochten verwelkomen.

Werkavonden. Door de verhuizing naar de nieuwe werkruimte en de verbouwing en inrichting van deze ruimte kon gedurende de eerste helft van 1988 niet aan de vondsten gewerkt worden. In augustus gingen de werkavonden weer van start. Er werd gewerkt aan de vondsten van: Dever te Lisse, Klein-Poelgeest te Koudekerk, Lemkes te Alphen en centrum van Alphen. Op een aantal zaterdagen is eveneens gewerkt aan het materiaal van Het Vierkant te Lisse. Dhr. L.A. den Hollander heeft van het materiaal van Dever een typologie gemaakt (zie verder in deze Renus).

Publiciteit. In de lokale kranten verschenen dit jaar weer talloze artikeltjes over het werk van de afdeling. Een absoluut record werd bereikt bij het onderzoek naar Klein-Poelgeest. Voor dit onderzoek was een publiciteits commissie opgericht, wat succesvol gebleken is.

Ander onderzoek dat de krant haalde was: Lisse, het Vierkant

Alphen, Castellumstraat/Paradijslaan

In Westerheem verscheen dit jaar slechts één artikel met betrekking tot veldwerk dat onder verantwoordelijkheid van de afdeling werd verricht, het is: "Een onbekend Romeins bordspel ?" van de hand van A. Wassink (Westerheem 37-4, p. 240-242).

E. v.d. Most

Verslag van de penningmeester over 1988.

Nauwelijks in functie en maar net een beetje ingewerkt, werd de penningmeester dit jaar geconfronteerd met grote inkomsten en uitgaven. De A.W.N. deed het financieel enkele malen groter dan voor een! Dit had uiteraard te maken met de verbouwing van de nieuwe werkruimte Geregracht 50. En met de "professioneel" uitgevoerde opgraving Koudekerk, Klein-Poelgeest.

De eerste post (werkruimte) laat een positief saldo zien, de tweede (Poelgeest) -nog- niet. Maar dit verandert zeer waarschijnlijk ten goede, als we de -door de Provincie Zuid-Holland toegezegde- subsidie op onze rekening ontvangen. Het ziet er naar uit, dat zowel uitgaven als inkomsten in de toekomst weer wat bescheidener proporties zullen aannemen. Voor de penningmeester -en die is en blijft amateur!!- toch wel een geruststelling.

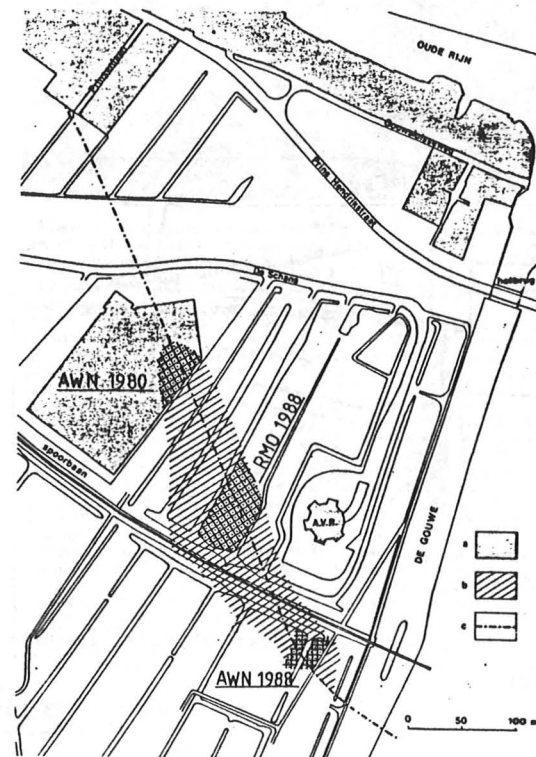
G. Louwes

Veldwerk 1988.

Alphen aan den Rijn, De Schans. Aan het begin van 1988 werden de weilanden ten noorden van de spoorlijn Leiden-Utrecht in een veldverkenning opgenomen. Dit leverde -net als in voorgaande jaren- een hoeveelheid Romeins scherven materiaal op, dat nog deels verwerkt moet worden. Op één van deze weilanden verrichtte het Rijks Museum voor Oudheden uit Leiden een onderzoek, waarbij enkele grote onderzoekspullen werden gegraven.

In deze putten waren tal van vergravingen uit de Romeinse tijd zichtbaar. Uit deze vergravingen werd een ontstellend grote hoeveelheid vondstmateriaal verzameld. Het was teleurstellend, dat geen duidelijke sporen van gebouwen konden worden aangetoond, iets waar een ieder toch op had zitten wachten.

Alphen aan den Rijn, De Schans. In de maand maart werd ten zuiden van de spoorlijn, direkt ten westen van de spoorwegovergang van de Gouwekade een onderzoek verricht. Een -door de gemeente Alphen aan den Rijn- beschikbaar gestelde graafmachine verwijderde van twee weilanden de grasmat. Een -vermoedelijk- Middeleeuwse kavelsloot en een groot zwart grondspoor uit de Romeinse tijd werden aangetroffen. Uit het grondspoor werden vier dakpan fragmenten geborgen met gedeelten van stempels van de EX GER INF. (zie Renus 1988-2, p.15).

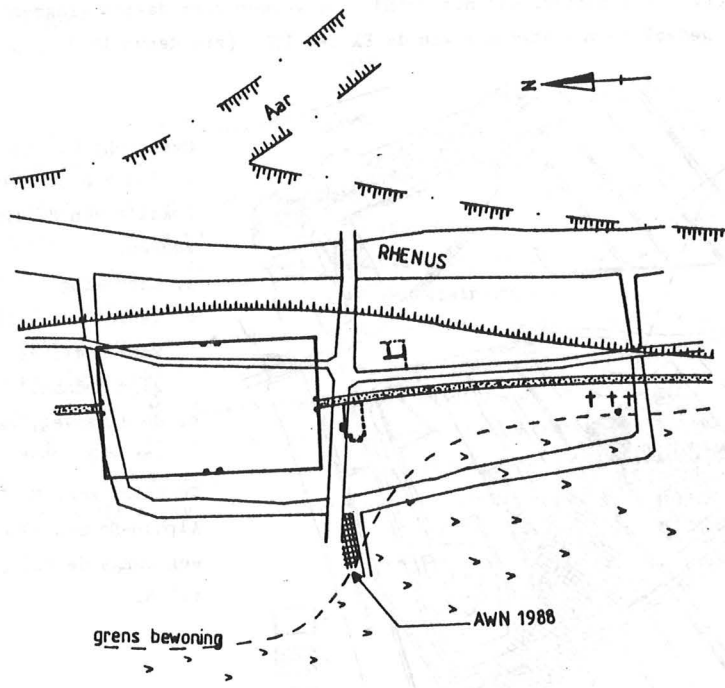

Overzicht kaartje van het gebied "De Schans", met de lokatie van de diverse onderzoeken.

- a. bebouwing
- b. gebied van veldverkenning waar Romeinse vondsten zijn gedaan.
- c. de limesweg, naar een schets van v.d. Most.

Tekening naar M. Polak, Alphen-De Schans en de Romeinse weg langs de Rijn, Renus 1987-3, p.3-8.

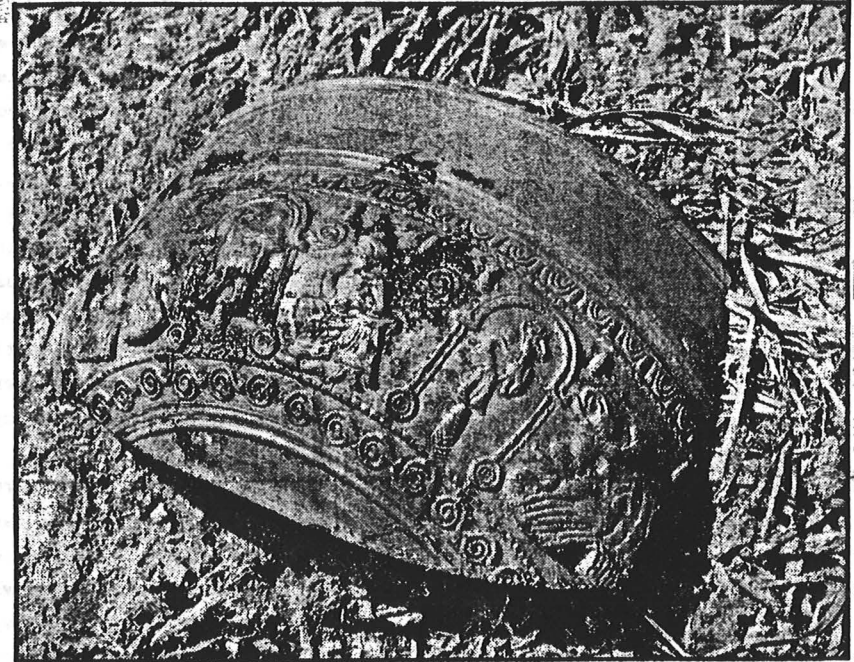
Alphen aan den Rijn, Castellumstraat hoek Paradijslaan. In de maand mei werd op de hoek van beide straten het voormalige weeshuis afgebroken. In een klein putje dat ontstaan was door het diep wegtrekken van een fundering was een merkwaardige vergraving zichtbaar met enkele kleine Romeinse scherfjes. Omdat het terrein werd omgeven door oude opgravingslokaties, die geen van allen Romeinse resten hadden opgeleverd, werd geen onderzoek ingesteld. Toen begin juni gestart werd met het in snel tempo ontgraven van een bouwput bleek dat we ons op een vreselijke manier hadden laten misleiden. In de bouwput werden in de haast nog een aantal waterputten en afvalkuilen uit de Romeinse tijd uitgegraven. Het nog aanwezige bewoningsvlak werd geheel afgegraven door de graafmachine, zodat eventueel bewijsmateriaal voor bewoning ter plaatse verloren ging. Een kort verslag van dit "onderzoek" is te lezen in Westerheem 1989-1, in het artikel "Romeinse bewoning uitgebreider dan gedacht" van E. v.d. Most. Het vondstmateriaal zal voor verdere bewerking naar het I.P.P. in Amsterdam worden gebracht. In september 1989 zal een kleine expositie van de mooiste vondsten plaatsvinden in het dan te openen bankgebouw van de Nederlandse Middenstands Bank.

Het castellum Albaniana in de 2de - 3de eeuw, naar een ongepubliceerde hypothese van E. v.d. Most.

Tijdens bouwwerkzaamheden in Alphen

Romeinse waterput ontdekt

• Een deel van de gevonden Romeinse gebruiksvoorwerpen herkeert terug in goede staat. Het reliëf van deze pot-scherf blijkt nauwelijks te zijn aangetast door de tand der tijd.

ALPHEN AAN DEN RIJN. BIJ bouwwerkzaamheden op de hoek van de Castellumstraat en Paradijslaan in Alphen is een groot aantal Romeinse gebruiksvoorwerpen gevonden. Ze dateren vermoedelijk uit de periode tussen de eerste en derde eeuw na Christus. De vondst is gedaan door directeur Joh. Westmaas van het Alphense bouwbedrijf Maa-Dijken tijdens het uitgraven van de bouwput voor de toekomstige parkeergarage van de NMB. Westmaas ontdekte tijdens die werkzaamheden een aantal zwart gekleurde stukken grond: "In het verleden ben ik dergelijke plekken bij werkzaamheden elders in het centrum al eens tegengekomen. Ook toen ging het om resten van Romeinse bewoning." Het water in de waterput echter kleine vondsten.

De zwarte piekstenen dilden volgens Van der Most op de aanwezigheid van Romeinse waterputten. De verkleuring is het gevolg van het vele afval dat daar in de loop der tijd in is geworpen. De mogelijkheid dat het hier gaat om een deel van het Romeinse fort, het Castellum, sluit Van der Most nagenoeg uit. Het vermoeden bestaat dat het fort op de plaats van het huidige centrum van Alphen moet hebben gelegen. Door die ligging onder de stadskern is een grootscheeps onderzoek echter onmogelijk. Archeologen zijn voor hun vondsten daarom aangewezen op kleinschalige opgravingen, die veelal pas mogelijk worden wanneer wordt gebouwd.

De vondsten worden binnenkort naar de werkplaats van de archeologische vereniging in Leiden gebracht. Daar worden ze schoongemaakt en eventueel gerestaureerd. Aan de hand van onder meer de vorm van de schalen en de pottenbakkersstempels kan volgens Van der Most de ouderheid van de voorwerpen worden bepaald. Van der Most sluit niet uit dat in de komende dagen nog meer Romeinse voorwerpen boven water komen. De werkzaamheden van het bouwbedrijf dilden volgens directeur Westmaas echter geen uitsfel omdat volgens een contract wordt gewerkt. Het ligt in de bedoeling dat volgende week woensdag de eerste paal wordt geslagen voor de parkeergarage van de NMB.

Koudekerk a.d. Rijn, Klein-Poelgeest. Dit projekt kwam aan het eind van 1985 onder de aandacht van het bestuur, toen de eerste plannen voor woningbouw op het terrein aan de Kerklaan in de lokale kranten verschenen. Het zou toen nog lange tijd duren, eer er daadwerkelijk iets ondernomen zou worden. Vanaf oktober 1986 werd contact onderhouden met de gemeente Koudekerk. In december van dat jaar werden subsidies aangevraagd bij de provincie en de gemeente. Het lag in de bedoeling om in 1987 te starten met de opgraving. Helaas kwamen de voetbalvelden in 1987 niet vrij, zodat het onderzoek een jaar opgeschoven moest worden. In december 1987 werden de subsidies nogmaals aangevraagd. Begin 1988 werd contact gezocht met de Nederlandse Jeugdbond voor de Geschiedenis (N.J.B.G.), die bereid bleek de A.W.N. middels twee kampen van elk twee weken te assisteren. Begin 1988 bleek ook, dat het bejaardencentrum in september wilde beginnen met de bouw van een tijdelijke huisvesting op het opgravingsterrein. Hierdoor kwam het onderzoek onder tijdsdruk te staan. Dankzij de inzet van de N.J.B.G.-ers kon in de maanden juli en augustus vrijwel het gehele "kasteel" worden vrijgelegd en ingemeten. Tot teleurstelling van velen bleek van de muren niet veel méér te resten dan de onderste centimeters van de funderingsleuven. Als gevolg hiervan werd er een minitieuw onderzoek uitgevoerd. Helaas is het desondanks niet gelukt om een duidelijke complete plattegrond van het buitenhuis te verkrijgen. Om het beeld van de prentjes en de vogelvluchtkaart te completeren werd na afloop van het N.J.B.G.-kamp door enkele leden van de A.W.N. verder gegraven naar het koetshuis, de klapbruggen en de dam in de gracht. Dit onderzoek kon eind november als afgerond beschouwd worden. In de twee eerste weken van december werd nog een kort onderzoek ingesteld naar een hoekfragment van een gebouw, gemetseld uit kleine kloostermoppen (datering XIVd-XVa). Enkele in de haast getrokken vlakken gaven geen duidelijkheid over de functie van het funderingsfragment. Slechts een grote afvalkuil werd in het vlak zichtbaar. De feestdagen aan het eind van 1988 vormden de officieele afsluiting van het onderzoek.

Klein-Poelgeest, vondstverwerking. Vanaf september werd -eerst nog aan de Kerklaan in Koudekerk, later in de werkruimte aan de Geregracht- het vondst materiaal verwerkt. Door verschillen van mening over de te volgen manier van verwerken kwam de verwerking uiterst moeizaam op gang en kwam deze zelfs een maand geheel stil te liggen. De manier van werken (en de gehele sfeer binnen de afdeling) werd besproken binnen het bestuur, waarbij afgesproken werd, dat de wijze van verwerking besproken diende te worden met de mensen die dit werk willen doen.

Vanaf die tijd werd het materiaal in snel tempo verwerkt, waarbij de type-catalogus van dHr. L. den Hollander als uitgangspunt diende. De voortvarendeheid waarmee gewerkt wordt is geenszins een overbodige luxe, we zijn als afdeling namelijk verplicht om binnen een jaar na afloop van het veldonderzoek, een rapport te sturen aan de provincie. Ook is er binnen het bestuur afgesproken, dat vondstgroepen die binnenkomen, onze werkruimte na één jaar weer dienen te verlaten (ongeacht het stadium van verwerking).

Klein-Poelgeest, archiefonderzoek. Voorafgaand aan het veldwerk werd door dHr. v.d. Most aan de hand van diverse kleine publikaties getracht een beeld te vormen van de te verwachten bewoningsresten en de bewonersgeschiedenis. Toen reeds werd het vermoeden uitgesproken (zie opgravingsbericht no. 1), dat het 14de eeuwse huis eveneens op het voetbalveld kon hebben gelegen. Bij het veldonderzoek is van deze gegevens echter geen gebruik gemaakt. Wél werd afgestaan op door derden geuite meningen, als zou het oudste huis ten noorden van de Lutteke Rijn gestaan hebben.

Om de onuitroeibare geruchten te controleren was het nodig een archiefonderzoek uittevoeren. Dit onderzoek werd/wordt verricht door dHr. Roefstra, A.W.N.-lid uit Beverwijk. Tot nu toe bleek het niet mogelijk een ouder archiefstuk met betrekking tot het huis te vinden, dan een akte uit 1386. Wel werd het duidelijk, dat er géén bronnen zijn die de ligging aan de noordkant van de Lutteke Rijn aantonen. Totdat ander onderzoek het tegendeel aantoonde, kunnen we tot niets anders besluiten, dan dat het -in de laatste twee weken gevonden- hoekfragment uit kleine kloostermoppen een onderdeel is geweest van het oudste kasteel. Welk onderdeel precies weten we niet, want er is nauwelijks onderzoek verricht op die plaats.

Klein-Poelgeest, tot slot. Wat zeker niet onvermeld mag blijven bij het onderzoek naar het buitenhuis, zijn de ter beschikking gestelde subsidies van de provincie en de gemeente. Daarnaast ontving de afdeling een bijdrage van de Stichting Poelgeest. Van de gemeente Koudekerk ontvingen we een enorme medewerking in de vorm van: kostenloos gebruik van (warm !) water en electriciteit in kantine en douche/kleedruimten, kostenloos gebruik van het zwembad, gratis copieëren en verzenden van de 4 opgravingsberichten, beschikbaar stellen van afbakenlint en piketten en een warme belangstelling van burgemeester, gemeente raadsleden en medewerkers.

De Fa. RECO draaide op haar kosten de twee grootste opgravingsputten dicht, waardoor de bouw van de tijdelijke bejaardenhuisvesting snel van start kon gaan.

Hazerswoude, Rhynenburg. De sloop van het voormalige melkstation werd gevolgd. Resten van oude funderingen werden evenwel niet waargenomen, zodat het onderzoek werd stopgezet. Voor dit onderzoek kregen we subsidie van de gemeente Hazerswoude en de provincie Zuid-Holland.

Hazerswoude, Rijndijk. Op een terrein dat bestemd is voor woningbouw werd een vrij grote hoeveelheid romeinse scherven gevonden. Verder onderzoek zal in 1989 plaatsvinden.

Katwijk/Wassenaar, duinen. Op de terreinen van de Leidse Duinwater Mij worden al enige tijd grootschalige infrastructurele werkzaamheden uitgevoerd. Een jaar geleden is hierbij al een gering aantal ijzertijd/inheems romeinse scherven gevonden. Op verzoek van de provinciaal archeoloog is dit jaar een vegetatie horizont in het talud van een bassin bekeken en grond uit boringen, echter zonder succes. In overleg met de L.D.M. zullen verdere werkzaamheden gevolgd worden.

Lisse, Dever. Voorafgaand aan het op metselen van de fundamente van voorhuis en voorhof, wat tevens het egaliseren van de oude opgravingsputten met zich meebrengt, werden twee kleine onderzoekjes uitgevoerd.

Lisse, Het Vierkant. Op een terrein, dicht bij de dorpskerk, vond grootschalige kaalslag plaats. In goed overleg met de aannemer en sloper is een klein nood-onderzoek uitgevoerd tussen de funderingen van een -aan het Vierkant gelegen- huis. Naast een vroeg 17de eeuwse kelder werden nog enige middeleeuwse bewoningssporen aangetroffen. In een klein vlak werd een rij paalsporen en een afvalkuil zichtbaar. Het gevonden aardewerk gaat in datering terug tot de 11de eeuw.

Indien verdere analyse van de vondsten deze datering verder ondersteunt, betekent dit voor het eerst een vroege archeologische datering voor Lisse-dorp.

Ook werden nog vondsten geborgen die waarschijnlijk behoorden bij de voormalige herberg "de Witte Zwaan".

Voorschoten, diverse onderzoeken. Hoewel een reeks van werkzaamheden werd nage-lopen, is het niet gelukt archeologische vondsten te verzamelen. Bekeken zijn o.a. de spoorverdubbeling, rioleringswerkzaamheden op het terrein tussen Lindehoeve en klooster Bijdorp en een bouwterrein tussen Leidse- en Voorschoterweg. Op het voormalige Egginkterrein (tussen Sixlaan en Veurseweg) werd een reeks boringen gezet, met als conclusie, dat door de bloembollenteelt de oorspronkelijke bodemopbouw grondig verstoord is. Later in het jaar is nog gekeken tijdens de sloop van bedrijfsgebouwen. De hier verwachte prehistorische vondsten bleven helaas op zich doen wachten. Wel werd een klein aantal ca. 14de eeuwse scherven gevonden. Volgens mededeling van één van de vorige eigenaars, heeft ter plaatse nog in het begin van deze eeuw een kleine boerderij gestaan. Mogelijk is dit een oude huisplaats geweest.

OVERZOMEREN

't Is leuker dan hangen in een Spaanse disco'

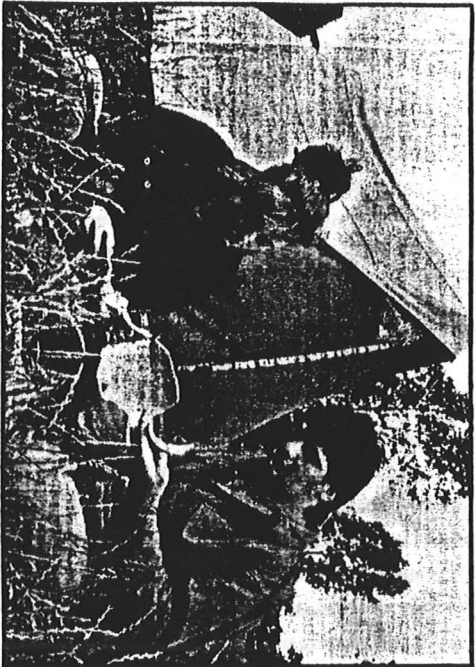
KOUDEKERE AAN DEN RIJN - Al enige weken wordt in Koudekerke gegraven naar middeleeuwse kastelen. Kleipoolgest op de voormalige velden aan de Kerklaan. Zeisten jongens en meisjes hebben samen met drie speurders een eenen opgetuigd op het terrein. Van stormwal eeuwen door.

De amateur-archeologen zijn in Nederland's jaargang voor Bestuursinformatie van de Geschiedenis van de Ceresheidsma (NBO). De bond organiseert voor zomerkampen, waar door middel geschiedenis in praktische kan worden gebracht. Edwin Roelstra s specialiseert zijn de kastelen in Noord- en Zuid-Holland. Hij heeft al meegedaan aan heel wat opgravingen, maar vindt de zaken in Koudekerke het

Ruud Lekx

alles in de tenten moet gebeuren. worden ze nu alleen gebruikt om te sloepen: voor de rest kunnen ze worden gebruikt om te sloepen van de verblijfsvereniging Edwin

best gereed. "Het komt al bijna nooit voor dat je een bestaande accommodatie kunt gebruiken, doen. De gebouwen van de verblijfsvereniging die hier staan zijn idealen. We kunnen gewoon in een tenten ons eten maken, en met op eenmaal het geval is. Verder is het makkelijk om te zien, maar je warme douche hebben, zodat je je in een dag spuiten in de grond lekker kunt opmaken, maar je geen problemen is."

* Mikas Dumont en Edwin Roelstra bewaken de opgravingen voor het kampement het weekend over hun gebied. Rechts: Ruud Lekx aan de slag.

Schema. Er bestaat wel een werkprogramma, maar dat kan altijd worden veranderd. Wel van staart het begint

van de dag, half acht opstaan, een tent opzetten en ontbijten in de tent. Daarna wordt de tent opgeklapt en de tent wordt weer dichtgemaakt. Als er echt belangrijke of zeer fragiele vondsten worden gedaan, wordt daarvoor een speciale tent opgeklapt. De tent wordt weer dichtgemaakt en de tent wordt weer opgeklapt. De tent wordt weer dichtgemaakt en de tent wordt weer opgeklapt.

zonder de sporen te beschadigen. die nog wat jonger zijn hebben geen kaas gegeven van het maken van een maaltijd voor twintig personen. Ook wordt regelmatig een tent opgeklapt. De tent wordt weer dichtgemaakt en de tent wordt weer opgeklapt. De tent wordt weer dichtgemaakt en de tent wordt weer opgeklapt.

haben we een goede glazenpfeil, dan gezellig is het altijd. Maar vaak gaan we ook naar café De Hoek of maken we excursies naar interessante plaatsen in de omgeving.

Schafers De grootste tegenstander van de archeologie is de natuur. Waar de archeoloog de geschiedenis wil reconstrueren, is de schaftever slechts op zoek naar souvenirs of waardeloze voorwerpen. Overal waar Edwin Roelstra is, hij schaftever tegenstander. "Een ramp, in één woord. Je kan een terrein nooit helemaal beveiligen. Dan zou je er nog wel beschermend en de politie komt 's nachts wel eens even kijken, maar je houdt ze niet tegen. Ze lopen overal over al je sporen heen, op zoek naar vanden Beem, op zoek naar vanden Beem, op zoek naar vanden Beem.

metabeledecor zijn het eerst. Die spitten heel gaten in de grond als ze menen wat gevonden te hebben. Als je pech hebt kunnen ze de hele opgraving ruimen, zo'n spoor. Verder is hij wel vol lot over de Koudekerke bevolking. "Veel mensen komen eens even kijken hoe het gaat, maken gezellig een praatje en laten merken dat ze werk. Sommigen brengen allerlei pot en knippen de artikelen over ons uit die in de kranten staan. Ik vind het heel leuk om dat soort dingen in mijn tent te zien. Het is heel leuk om dat soort dingen te zien. Het is heel leuk om dat soort dingen te zien.

verdrummen. We zijn dan ook tevreden. Maar ja, ik doe dit nu eenmaal liever dan in Spanje alleen maar op het strand en in discobalen hangen.

Het post-Middeleeuws aardewerk.

Nu de typologie van het post-Middeleeuws aardewerk in een gevorderd stadium is, lijkt het mij zinvol om over deze ontwikkeling een beknopt verslag te geven.

Deze typologie zal door de afdeling Rijnstreek als leidraad dienen voor de verwerking van voornoemd aardewerk. Een eerste aanzet van een typologie gaf de opgraving van "Het Huis Dever" te Lisse.

Na het sorteren op stratigrafie, baksel, kleur, vorm en diameter, heb ik iedere complete, gereconstrueerde en fragmentvorm op eigen doorsnede getekend en voorzien van een eigen typenummer. Aan de hand van deze typenummers is het aardewerk van Dever geïnventariseerd. Zo ontstonden twee groepen typenummers, namelijk:

groep 1. Afgeleid van de hele, of gereconstrueerde vorm. Het typenummer bestaat uit twee cijfers, het eerste voor de grondvorm, het tweede voor de eigen vorm.

groep 2. De z.g. subgroepen, deze groepen zijn opgebouwd uit de vormen van kleine randfragmenten. Deze typenummers bestaan uit twee cijfers, of een letter en een cijfer, het eerste voor de grondvorm, het tweede voor de eigen vorm.

De datering van het aardewerk van Dever is in twee fasen gesplitst,

fase 1. Vondstmateriaal uit de verdiepte vlakken onder het voorhuis, met een datering van 1400 tot 1640.

fase 2. Vondstmateriaal uit de grachten van het voorhuis, de voorhof en het braadhuis, met een datering van 1640 tot 1780.

In de verwerking van de typologie zijn vormen opgenomen die gepubliceerd zijn in:

Jaarverslag 1984 Bodemonderzoek in Leiden (De Camp, R.M. van Heeringen)

Jaarverslag 1985 Bodemonderzoek in Leiden (C&A, P. Bitter)

Jaarverslag 1987 Bodemonderzoek in Leiden (Ir. Driessenplein, P. Bitter).

Momenteel is de opgraving van kasteel "Klein-Poelgeest" in verwerking, en nieuwe typenummers worden daarbij ingevoerd. Op het programma van uitwerking staan de kastelen "Teylingen te Voorhout" en "Eronestein te Leiden".

Al deze uitwerkingen tesamen, zullen ons een typologie opleveren die ons inzicht zal verschaffen in de regionale ontwikkeling van het post-Middeleeuws gebruiksaardewerk.

L.A. den Hollander.

In verband met de verwerking van de post-Middeleeuws vondstgroepen zal het lezingen programma in de tweede helft van 1989 in het teken staan van dit aardewerk. Eerste lezing: 18 sept. G.C. Groeneweg "Bergen op Zooms aardewerk".

Werk in uitvoering/
Veldwerk-agenda.

Alphen aan den Rijn, Julianastraat 34. In de eerste drie maanden van dit jaar werd gewerkt binnen (onder) de voormalige pastorie, die dateert uit 1787. Diverse kelders en muren van oudere bebouwing werden aangetroffen. Erg leuk was de vondst van twee aspoten, die in situ werden gevonden, ingegraven naast de haardplaats. Op ca. 3 meter onder de vloer van de pastorie werden eiken palen en opvullingen uit de romeinse tijd blootgelegd. De vondst van deze romeinse oever vormt een verdere ondersteuning voor de ideeën over de ligging van het romeinse castellum Albaniana.

Alphen aan den Rijn, Julianastraat Couvée. Op een smalle binnenplaats direct grenzend aan de N.M.B.-bank (oud A.W.N.-onderzoek) werden enkele kleinere putten gegraven. In deze putten werden ten minste twee romeinse lagen aangetroffen met vrij veel scherven. De bebouwing aan de Julianastraat is eind maart/begin april gesloopt. Er zullen nog aanvullende waarnemingen gedaan worden.

Alphen aan den Rijn, De Schans. Begin april werd gestart met het afkleien van de weilanden grenzend aan Zeeman Textiel. De romeinse aanwezigheid bleek uit vondsten van grind (limes-weg) en scherven. De hoeveelheid vondsten is kleiner, dan die welke werd aangetroffen bij het onderzoek van het R.M.O. in 1988. In westelijke richting blijkt de intensiteit duidelijk af te nemen.

Hazerswoude, Rhynenburg. Op het terrein van de boerderij zal nog gekeken worden of er muurwerk ingemeten moet worden.

Hazerswoude, Rijndijk. Op de lokatie die door dHr. Jansen werd ontdekt zal een nader onderzoek worden verricht naar de romeinse resten.

Koudekerk a.d. Rijn, Klein-Poelgeest. Om meer duidelijkheid te krijgen in de onuitroeibare geruchten, als zou aan de noord kant van de Lutteke Rijn het oudste huis liggen, zal het nodig zijn een omvangrijk boorprogramma uit te voeren.

Voorschoten, diverse projecten. Op stapel staan: Papelaan, Schoolstraat, rest van de spoorverdubbeling en het laatste deel van het terrein van Eggink.